KULUTTAJALIITTO
KONSUMENTFÖRBUNDET

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle
Asia: HE 186/2026 vp
StV@eduskunta.fi

KIRJALLINEN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAEIKSI SAIRAUSVAKUUTUSLAIN VÄLIAIKAISESTA MUUTTAMISESTA ANNETUN LAIN JA TOIMEENTULOTUESTA ANNETUN LAIN 7 B §:N VÄLIAIKAISESTA MUUTTAMISESTA ANNETUN LAIN VOIMAANTULOSÄÄNNÖKSEN MUUTTAMISESTA

Kuluttajaliitto ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta antaa eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle kirjallinen lausunto otsikkoasiasta. Kuluttajaliitto esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot:

Hallituksen esityksen tavoitteena on kehittää Kela-korvausjärjestelmässä toteutettua valinnanvapauskokeilua ja parantaa perusterveydenhuollon tasoisten palveluiden saatavuutta mahdollistamalla 65 vuotta täyttäneille vakuutetuille pääsy fysioterapiaan yksityisessä terveydenhuollossa matalammalla omavastuuosuudella. Tavoitteena on myös parantaa hoidon jatkuvuutta ja vahvistaa asiakkaiden valinnanvapautta. Lakiesityksen mukaan asiakkaat voivat saada valinnanvapauskokeilussa hoito- ja tutkimuskorvauksia fysioterapeutin suoravastaanotosta enintään neljä kertaa kalenterivuodessa ja yleislääkärin vastaanottojen kalenterivuosikohtaista käyntirajoitusta korotetaan kolmesta käynnistä kuuteen käyntiin. Samalla korvattavien laboratorio- ja kuvantamismääräysten lukumäärää korotetaan vastaamaan korvattavien yleislääkärin vastaanottokäyntien lukumäärää. Lakiesityksessä esitetään myös pidennettäväksi kokeilun voimassaoloaikaa yhdellä vuodella.

Kuluttajaliitto haluaa todeta alkuun, että lähtökohtaisesti se kannattaa potilaiden valinnanvapauden lisäämistä eri keinoin. Valinnanvapaus on useissa tilanteissa konkreettinen keino parantaa potilaiden hoitoon pääsyä ja valinnanvapauskokeilussa tämä nousee esiin selkeästi. Kuluttajaliitto on myös suhtautunut Kela-korvausjärjestelmän kehittämiseen melko myönteisesti, vaikkakin ensisijaisesti Kuluttajaliitto toivoo, että potilaiden valinnanvapautta parannettaisiin palvelusetelijärjestelmää kehittämällä. Sinällään hallituksen esityksen tavoite iäkkäiden toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja edistämiseksi fysioterapiapalveluita mahdollistamalla on myös kannatettava. Jos yhä useammat potilaat käyttävät kokeiluun sisältyviä palveluita, paranee heidän hoitoon pääsynsä, terveytensä ja toimintakykynsä. Kuluttajaliiton teettämään kyselyyn (Aula Research 2025, n=1021) vastanneista joka neljäs oli joutunut jättämään terveyttä hoitamatta viimeisen puolen vuoden aikana siitä syystä, että henkilöllä ei ollut varaa yksityisen terveydenhuollon maksuihin.

Lakiesityksen mukaan jatkossa asiakkaat voivat saada valinnanvapauskokeilussa korvausta kuudesta yleislääkärikäynnistä vuodessa. Tämä lisännee hoidon jatkuvuutta, mutta jos asiakas tarvitsee noin monta vuosittaista lääkärin hoitokäyntiä, niin herää kysymys, olisiko hänen asiansa tehokkainta ja kustannusvaikuttavinta hoitaa julkisessa terveydenhuollossa. Terveyskeskuksissa kuitenkin hoidon jatkuvuuteen pystytään panostamaan yksityistä sektoria enemmän. Käyntimäärän kasvaessa herää myös perusteltu kysymys yksittäisten käyntien

tuottamasta lisäterveyshyödystä. Tulee myös huomioida, että lakiesitys on sikäli poikkeuksellinen, että melko harva potilas pääsee tosiasiassa julkisessa perusterveydenhuollossa kuudelle lääkärin vastaanottokäynnille vuodessa. Hallituksen esityksessäkin (s.20) todetaan, että *harvempien vakuutettujen oletetaan käyttävän kaikki kuusi lääkärikäyntiä vuoden aikana.* Toisaalta hallituksen esityksessä (s.10) tuodaan esiin THL:n Avohilmo-palvelun tiedot, joiden mukaan 65 vuotta täyttäneille henkilöille kertyi keskimäärin noin 4,5 lääkärikäyntiä vuonna 2025 julkisen terveydenhuollon avosairaanhoidossa.

Kuluttajaliitto haluaa painottaa, että potilaiden valinnanvapautta parannettaessa tulee huomioida ympäröivä sote-toimintaympäristö. Viime vuosina on tehty useita heikennyksiä potilaiden asemaan, esimerkiksi poikkeuksellisen suuret korotukset julkisen terveydenhuollon asiakasmaksuihin sekä perusterveydenhuollon hoitotakuun pidentäminen. Asiakasmaksujen korotukset tulevat aiheuttamaan merkittäviä vaikeuksia monille ihmisille ja voivat jopa siirtää palveluita niitä tarvitsevien ulottumattomiin. Kun yhteiskunnan resurssit ovat niukat, on vaikuttavuusperusteisiin päätöksiin panostaminen erittäin tärkeää. Siinä tilanteessa tulee myös kiinnittää korostettua huomiota ja harkintaa siihen, onko oikeasuhtaista parantaa merkittävästi yhden ikään perustuvan palvelunkäyttäjäryhmän hoitoon pääsyä. Huomionarvoista on myös, että hallituksen esityksen vaikutustenarvioinnissa (s.15) tuodaan esiin, että esityksen vaikutukset palvelujen käyttöön ovat epävarmoja. On myös selvää, että kaikilla kokeilun ikäryhmään kuuluvilla potilailla ei ole nyt esitettyjen muutosten jälkeenkään taloudellisia tai muita tosiasiallisia edellytyksiä valinnanvapauskokeiluun sisältyvien palveluiden käyttämiseen.

Kuluttajaliitto haluaa lisäksi tuoda esiin jo aiemmin valinnanvapauskokeilun osalta lausumansa huomion, että on edelleen epäselvää, onko asiakas kokeilussa kuluttajansuojalain suojaama kuluttaja eikä hallituksen esitys anna tähän vieläkään selkeää vastausta. Hallituksen esityksessä viitataan vain yleisluonteisesti kuluttajansuojalakiin (s.21). Valinnanvapauskokeilussa on niin merkittävä yhteiskunnan subventio potilaan maksettaviin omavastuuosuuksiin, ettei ole selvää, voidaanko potilasta pitää valinnanvapauskokeilun palveluita käyttäessään kuluttajansuojalain suojaamana kuluttajana. Erityisesti nyt kun kokeilu laajenee, olisi välttämätöntä saada potilaiden oikeustilaan kokeilussa selvyys. Jos lainsäätäjä katsoo, että potilasta voidaan pitää kokeilussa kuluttajansuojalain suojaamana kuluttajana, tulisi tämä asia selkeästi todeta hallituksen esityksessä. Epäselvä oikeustila muodostuu ongelmaksi silloin, kun palvelussa on muu virhe kuin potilasvakuutuksesta korvattava potilasvahinko.

Lopuksi Kuluttajaliitto haluaa painottaa, että olisi ehdottoman tärkeää, että valinnanvapauskokeilusta levitettäisiin nykyistä laajemmin tietoa sen kohderyhmälle. Monikanavainen ja aktiivinen kokeiluun liittyvä viestintä ja tiedottaminen on tärkeää, jotta kohderyhmään kuuluvat henkilöt löytävät ja uskaltavat hakeutua kokeilun palveluiden piiriin. Kuluttajaliitto on järjestänyt koulutuksia ja webinaareja valinnanvapauskokeilusta, mutta kokeilun laajetessa tiedon levittämisen jatkaminen eri kanavissa on ensiarvoisen tärkeää.

Helsingissä 19.10.2026

Kuluttajaliitto ry
Julia Lumijärvi, juristi. OTM, HLL